

Pariisi mässajad.

Jutustus Napooleoni III. valitfuse ajast.

Wälja annud

M. J. Eisen.

Tartus, 1880.

Trükitud H. Saakmann'i kulu ja kirjadega.

Pariisi mäslajad.

In tustus Napooloni III. walitsuse ajast.

Wälja annub

M. J. Eisen.

Tartus, 1880.

Trükitud H. Laakmann'i kulu ja kirjadega.

Zensuri poolest lubatud. — Tallinnas, 12. Detsembril 1879.

Esimene päätükk.

Kawal petja.

William Allan oli ühe rikka Nju-Yorki kaupmehe poeg. Isa soowimise pääle käis ta osalt lusti, osalt talituste pärast Euroopa suurtes linnades. Kui rõõmus oli ta süda, kui ta St. Deniist raudtee pääl ilusat Pariisi enese ees olewat nägi, Pariisi, keda ta ammu näha saada oli soowinud. Sääal majade mere keskel oli Monmartr ja nagu walge friips läks Seene jõgi loogeldes läbi linna; suur kivihiatus aga, mis otse kui jõest wälja kasuwat näitas oli suur Notre-Daame kirik. Kenda oli ühte linn ta filmade ees, kui masin wilistas ja warsti selle pääle seisma jäi. Mõne minuti pärast sõitis noor Ameriklane juba woorimehega edasi, kes teda ja tema asju läbi mitme uulitsa Ameerika wõeraste majasse wiis. Kui ta siin aga mõnda Ameriklast leida lootis, siis pidi ta ometi pea nägema, et ta elsinud oli, sest kui temale wõeraste majas wõeraste nimekirja näidati, leidis ta, et sääl mitte ühte Ameerika nime ei olnud.

Ta laskis eneselle tuba anda ja nii pea
fui ta üksi olli, heitis ta pehme sohva pääle
pikali. Pea uinus ta riietega magama ja ta
nägi und kõigest iludusest, mis teda ootasivad.
Tasane koputamine ulse pihla äratas teda ülesse,
ta kargas püsti ja hüüdis: „Sisse!”

Üks umbes viieteistkümnne aastane pois
astus maesete riietega ja kahwatanud näuga
sisse. Ilma mingisuguse kartuseta küsis ta:
„Olete teie isand William Allan.”

„See ma olen,” vastas noor Amerik-
lane selle üle imestledes, et seesugune alwe-
mat sugu pois waewalt tunni aega pärast
tema Pariisi jõudmist teda juba üles otsima
tuli.

„Kui teie isand Allan Ameriklane olete,”
kostis pois, „siis on see kiri wist küll teile.”

Nende sõnadega andis ta ühe sedeli reisija
kätte ja see luges:

„Armas oma maa mees! Mina tulen
teie palwele ja loodan teie pääle; ma tean, et
teie oma maa meest hädasse ei jäta. Gila õhtu
wõeraste majasse minnes tultusin ma väga
rängaste maha; ma oleksin, kes teab kui kaua
haawa werd jooksuma pidanud lastma, kui mind
maesed, halastajad inimesed oma majasse ei
oleks lannud. Et ma Prantsuse keelt õiete
ei mõista, ei wõi ma päästjatele otsust wõe-
raste maja üle anda; wiimaks tulin ma selle
mõtte pääle teile seda kirja kirjutada ja seda

minu aitaja wanema poja kätte anda. Nii palju sai ta aru, et ta seda ühe Ameriklase kätte kohegile wõeraste majasse wiima pidi.

Nüüd palun ma teid, armas oma maa mees, tulge minu juurde ja aidake mind wiletsat; oma isamaa armastuse pärast palun ma teid, ärge jätke mind hädasse! Teie tulete, ma tean seda selgeste. Ükski Ameriklane ei jäta oma maa meest hädasse. Minu nimi on Artur Smidt ja olen kuulsa Fitsroi j. komp. reisija Nju-Yorkist."

"See on imelik juhtumine," mõtles William Allan, "ja kohe juba Pariisi jõudes!" Selle pääle pööris ta ennast poisit poole ja küsis, kuidas tema nime teada saadud olla. See kostis, et ta nime uufe juures lugenud olla, kus "Ameriklane" juures olnud ja palus teda kedamaid enesega haige Amerikaanlase juurde ligi tulla.

Allan ei olnud filmapiilkugi enam kahe wahel, ta pistis raha ja kuue rauaga revolwri tasku, sest ilm oli juba pimedaks läinud. Selle pääle läks ta wõeraste majast wälja ja ütles maja wahile, et ta umbes paari tunni pärast tagasi tuleb.

See oli ime ilus õhtu. Salutajaid ja töölt koju minijad ruttasiwad mööda uulitsaid edasi. Poiss sammus wirgaste Ameriklase ees, pööris suure osawusega wastutulijate eest

tõrwale ja hüübis, kui Allan natuke seisma jäi:
 „Siia isfand!“

Poole tunnise rändamise järele jõudsiwad mõlemad Seene jõe äärde. Sild wiis saare pääle, kus uhte Notre-Daame kirik oma tornidega taewa poole waatas. Silmapilguks jäi William Allan seisma. Kena ja uhte kirik pani teda imestlema ja ta ta seltsimees, otse kui tunneis ta seismise põhjust, waatas kõrgete tornide pääle, mis nagu sõrmed taewa poole näitasiwad.

Viimaks käskis Allan poissi jälle edasi minna; see tahtis midagi wastata, aga jättis ometi järele ja sammus Ameriklase ees edasi.

Selle korra pööris poiss pimedate linna jagude poole, mis pahemal pool Seene jõge on ja tunni wäliste kindlusteni ulatawad. Siia waiifsemaks jäiwad uulitsad ja wiimaks pidas poiss ühe kõrge ja, kudas näitas, tühja maja ees finni. William küsis poisi käest, kas ta mitte ei eksi, see aga ei wastanud midagi, waid wajutas uffe tõrwas wedru pääle ja sedamaid läks uks lahti. Poiss läks jälle eel ja käskis reisiijat enese järele tulla. Mõlemad jõudsiwad pikka, pimedasse kotta. Uks läks iseenesest nende taga waljult finni. Peaaegu lõi William juba kartma ja hõlas lahjatsema, et ta poisi järele oli tulnud, aga ta häbenes ometi nüüd weel tagasi minna, kus ta juba nenda õnnetuma ligidal oli.

Poiss tõmmas tikuga tuld ja süütas lühese küünla otša põlema, mis ta taskust wälja oli wõtnud. Wäike walgus walgustas pikka tuda, kelle seinad kaunis märjad, siin- ja sääl koguini hallitanud ja seenetanud olivad.

„Siin on tuba,“ ütles poiss ja tegi sellega William Allani vaatamisele ja mõtlemise otša. Ta tegi ukse lahti ja astus reisiijaga wäiksesse, madalasse tuppa, kus wäga wäha majariistu sees olivad. Üksnes mõned toolid olivad wana wigase laua ümber; seinade pääl aga ei olnud mingisugust iluasja.

„Istuge üheks filmapilguks,“ ütles poiss ja pani küündla laua pääle, „ma kutsun isa siia.“

Nende sõnadega astus ta tuast wälja ja walju praginaga läks uks takka finni.

Teine päättükk.

Dotamine.

„See on õige imelik!“ hüüdis William Allan ehmatades ja ruttas ukse juurde, kust poiss praegu wälja oli läinud. Ta wajutas ja pigistas ilma asjata; uks oli lukus. Sedamaid hakkas ta paha mõtlema; ta armas warsti, et niisugune lugu midagi hääd ei tähenda.

„See ei mõi ometi olla!“ hüüdis ta mõteldes. „Poisil ei olnud sugugi kelmi nägu; ma tahan natuke oodata, et näha saan, mis tuleb. Päälegi on mul, kui asi pahaks peaks minema, revolver ligi!“

Ta võttis revolvere põuest, waatas järele ja leidis, et kõik kuus rauda laetud olivad. Nüüd pistis ta seda jälle rahulikult tasku ja istus tooli pääle maha.

Tuas ei olnud mingisugust ajawiitmise asja, ei zeitungi ega raamatut ei paistnud temale kuskiltki silma. Ohmatusega nägi ta, et küünla ots ära lõppes. Tuli põles weel natuke ja kustus korraga ära. Tuba oli pime William võttis nüüd revolvere kätte, et elu nii kallilt kui võimalik ära müüa. Kabe ehk kolme, ka wiie wastasega lootis ta walmis saawat. Ta ei tahtnud kellegilegi armu anda. Nii wäga kui ta ka kuulas, oli majas kõik walt kui furnu hääs.

Kord korralt läks ta jälle julgemaiks ja ta katsus aega käimisega ära wiita. Ta tõusis püsti ja käis tuas tasa edasi tagasi, sest ta kartis, et ta walju astumise pärast kuulda ei mõi, kui keegi tuleb.

Tund läks tunni pääle mööda. Ta kuulis torni kella löömist ja sai nüüd aru, et kest öö käes oli. Tuba tuli tal mõte mingi asjaga wastu ust lööma hakata, et keegi ometi tuleks, juba mõtles ta, kuidas kuidagi wiisi isi wälja

saaks, ehk kas ta appi hüüdma ei peaks, kui ta korraga eemalt astumisi ligidamale tulewat kuulis. Ta kuulas weel ja sai nüüd aru, et ta eksinud ei olnud.

K o l m a s p ä ä t ü k k .

Nööwled.

Naske astumine tuli ligidamale ja juba võis selgeste aru saada, et kaht inimest tulemas olivad. Kudas tussus noore Ameriklase süda, kui ta aru sai, et mõlemad sinna ukse ette, kus ta oli, seisma jäiwad. Nad rääkisiwad ühe teisega natukesi tasakesi ja ta kuulis, kuidas nad ütlesiwad „Ameriklane.“ Nüüd käätsus üks ja tule valgus paistis läbi ukse prau tuppä. William Allan hoidis rewolwert kõwaste käes.

Siiski jäiwad tulijad korraks weel seisma; nad ei näidanud viete teadwat, mis nüüd tulema pidi; wist olivad nad oodanud, et mõeras neile walju hüüdmisega wastu pidi tulema.

„Peaks Shaboo meid petnud olema?“ küsis üks salaja, „ma ei usu mõnest ajast saadit teda enam sugugi.“

„See ei wõi olla,“ wastas teine, „ma kuulsin teda tagasi tulewat; wist on Ameriklane magama jäänud. Lähme sisse!“

Esimene näitas ometi wiimast tagasi hoidmat. William Allan kuulis, kudas nad weel torra ühe teisega tasafeste rääkiswad, siis aga läks uks lahti ja kaks meest, kellest teine tuld läes hoidis, astusiwad sisse.

Sellamal filmapilgul oli reisija rewolwre ülesse tõstnud, waewalt jalg maad kelmist kaulgel wajutas ta lahti ja kuul läks läbi kurjategija pää, nende et ta otseti maha langes.

Tule hoidja näitas mõne sekundi nagu maa külge finni naelutatud olewat. Ta mõtles, mis teha ja wõttis pea nõuuks pool lah-tist uft jälle finni tõmmata ja luffu panna, aga langenud seltsimehe furnukeha keelas teda seda tegemast. Tal ei jäänud enam muud nõuu üle, kui rutuga ära põgeneda, sest waen-lasel oli, kudas paugust kuulda wõis, rewolwer ligi.

Allan nägi, kudas rööwel äkiste toast wälja kotta kargas. Ameriklane ruttas ta järele, mitte et teda kätte saaks, waid hirmsast majast wälja pääseks.

Korraga kadus tuli ja Allan jäi pimedusse. Ettewaatlikult läks ta edasi, jäi wahel seisma ja kuulas. Koda ei näidanud otsa lõppemat, pea läks taft trepp ülesse, pea alla. Wiimaks arwas ta wähä walgust nägewat; ta läks selle juurde ja leidis korraga uftse, mis ta sedamaid lahti tegi. Ta nägi oma pää kohal tähti läikimat ja ilmasfi ei olnud ta nende

walgust nii suure rõõmuga teretanud, kui selle korra. Ta langes põlwikli maha ja tänas Rõigefõrgemat, kes teda suurest hädahust päästnud ja siis ruttas ta Notre-Daame kiriku poole, mis eemalt kaugelt ta filmi paistis.

Pea tuli talle hõwaht vastu, keda ta ennast lähema politsei wahtide juurde wiia palus. Pea jõudis ta sinna. Müüd jutustas ta nende ülemale kõik oma juhtumist ja see pani kõik hoolega tähele.

„Teie olete nende kelmide kätte sattunud, kelle jälgil meie juba kaua aega taga ajame. See on kawal, kuri selts, kes Pariisis väga palju kurja teeb ja iseäranis mõraid oma küüsi saada püüab. Teate teie veel seda maja, kust ära pääsite?“

Kui Allan ennast teadmat ütles, kutsus ülem kuus meest ligi ja hakkas nendega reisia järele minema. Pea oli William Allan seda maja, kuhu kelm poisid teda wiinud oli, jälle üles leidnud. Rangidega ja muufraudadega tehti uks lahti ja mindi sisse. Surnud, kell kuul pääst läbi oli läinud, oli ikka alles uste wahel.

„Müüd ei ole teid enam tarwis, isand,“ ütles politsei wahtide järelewaataja. „Ma annan teile ühe mehe ligi, kes teid mõraste majasse tagasi wiib. Teil on selle hirmsa juhtumise järel väga hädaste tarwis puhata. Nii pea kui ma sest loost mingisugust täadust olen

saanud, tulen ma teid üles otsima ja teadust andma."

Ametnik kutsus ühe mehe enese juurde ja see wiis William Allani läbi Pariisi uulitsate sinna wõeraste majasse, kuhu ta omad asjad wiinud oli. Maja waht tegi suured silmad, kui ta noort Ameriklast politsei teenriga tagasi nägi tulewat, aga kui ta pea nägi, et wiimane wiisakalt Sumalaga jättes ära läks, jäi ta rahule; ta wiis Allani tuppa, kus see ennast nüüd riidest lahti wõttis ja pea magama uinus.

Meljas päätükk.

Politsei praesidendi ees.

Pariisi suures St. Antoani wäesuse alewis oli üks suur, laialdane maja. Shtu on kões. Ühest tuast paistab meile tule walgus silma. Astume sisse ja waatame järele, kes siin elawad.

"Ema, anna meile süüa, meie sureme!" hüüdsiwad mitu last, kes nurgas koos oliwad. Ema istus wigase tooli pääl ja hoidis kahwatanud nägu kättega finni ja ta waljust õhkimisest wõis kuulda, kui suurt südamet valu lapsed temale tegiwad.

„Tahad sa meid siis nälgida lasta?“ käsis jälle üks.

„Oh Sumal, lapsed, ei ei!“ vastas õnnetu ema. „Dodate veel pisut, isa tuleb pea tagasi ja toob süüa.“

Sammud väljas kuulutasivad, et see, teda oodati, tuli. Ta jäi ukse äärde seisma, waatas laste häda ja õhkas waljuste.

„On sul leiba Šermään?“ küsis naene.

„Aita Sumal, mitte raasufest,“ vastas käsitöötegija. „Ma olen igas treimise töö kohas käinud, aga kuskilgi ei leidnud ma töö raha ega halastust! Sest saadik kui minewal ööl kardetaw ettemõte tühja läks, ei tea ma enam mis teha.“

„Lapsed surewad!“ kaebas naene.

„Sumal taewas, päästa, aita!“ hüüdis Šermään ja tõstis paludes kässi taewa poole. Korraga oli, kui tuleks tal veel midagi meelde; ta pööris ennast jälle ukse poole ja ütles: „Ma tahan veel korra katsuda, mis iial võimalik.“

Nagu meeletu tormas Šermään uulitsaid mööda edasi; tema waimu ees seisivad nälginud lapsed ja õnnetu naene ja see pani teda peaaegu meelt ära heitma. Wiimaks jõudis ta rikkamasse linna jalku. Pikkamisi läks ta ees üks isand edasi. Ta riietest ja oletust wõis näha, et ta wäljamaa mees oli.

„Isand, auus isand, halastage mu pääle ja andke mulle midagi!“ palus ta hädalise häälega ja astus mõera ette.

See jäi seisma, waatas tähele pannes mõera pääle ja ütles: „Teie tulete mulle tuttav ette. Teie häält olen ma juba korra Pariisis kuulnud, ehk ma tüll alles tats päewa siin olen. Mis on teie nimi?“

„Shermään, auus isand.“

„Tulge hooime Ameerika mõeraste majasse, ütles see, seda paluti, „sääal tahan ma teile midagi anda. Mind on politsei poolest maa- nitsetud uulitsa pääl rahakotti taskust wälja wõtta.“

Paluja jäi nagu kiwisammus seisma, mõeras aga sammus edasi. Aliste tuli palujal midagi meelde. „Muu asi ei aita enam,“ hüüdis ta, „mulle ei ole kuskil abi antud ja sellepärast pean ma seda ette wõtma, mis mul tüll wäga meelt wastu on.“

Nende sõnadega ruttas ta edasi ja lühendas alles siis sammusid, kui ta uulitsa nurga pääle jõudis, kus üks politsei wagt liikumata seisis. Hoolega waatas see igasse külge uulitsa pääle ja laskis filmi iga möödamineja pääle täia.

„Tere õhtut,“ ütles Shermään ja astus ta juurde.

Politsei ametnik wastas waewalt ta tere- tust ja waatas üksi filmi mõera pääle.

„Lubage mind rääkida, isand,“ ütles Shermään märtsewa häälega.

Politsei ametnik nifutas pääd.

„Ma olen teile tähtsaid asju teada andma tulnud,“ ütles mõeras.

„Seda võib igamees ütelda,“ vastas politsei ametnik.

„Wiige mind politsei präsidiendi ette,“ palus Shermään, „ma tahan teda mäsajate jälgele aidata.“

Politsei ametnik jäi kuulama, aga vastas ometi warsti: „Teate ka, et, kui lugu nenda ei ole, teid torni pandud saab?“

„Wäga hästi,“ vastas töömees, „mina wastan oma pääga selle eest.“

„Tulge mu järele,“ ütles politsei ametnik wilega teist oma asemele kutsudes. Sellepääle hakaswad mõlemad politseisse minema.

Poole tunni pärast oliwad nad sinna jõudnud. Misjugune elu oli ses kardetawas majas! Telegrahwid käiswad ilma wahet pidamata, kirjutajad kirjutaswad, shandarmid tuliswad ja läksiwad ja selle furnud ja elusa masina wärgi keskel oli kuulus politsei präsident Pietri.

„Mis on, Moar?“ küsis präsident sisseastuja ametniku käest.

See näitas seltsimehe pääle ja ütles: „See mees tahab teile midagi teatada.“

Pietri waatas filmapilgu teraselt töömehhe pääle, kästis siis enese juurde tulla, andis lähemal olejale kirjutajale märki ja ütles: „Arge karika midagi, sõber! Nääkige julgeste“

„Ma ei anna oma saladust enne teada, kui mu palwet kuulda mõetud on,“ wastas Shermään.

„Mis teie nõuate siis?“ küsis politsei praesident.

St. Antoani uulitsas Nr. 90 elab üks naene nelja lapsaga,“ ütles töömehes, „need waesed surewad nälga, kui nad abi ei saa. Olge nii hääd, saatke meile toitu ja siis tahan ma kõik tunnistada.“

Pietri kutsus ühe politsei ametniku enese juurde, andis temale raha, kästis näljased sedamaid üles otsida ja neile toitu wiia.

Shermään hingas jälle fergemine, kui ametnik wälja läks ja tahtis juba jutustama hakata, kui politsei ametnik talle ette tuli.

„Mis asjast on teie saladus?“ küsis ta.

„Sala seltsist,“ wastas Shermään.

„Mõtlesin juba,“ ütles Pietri ja waatas kirjutaja pääle.

„Mis on selle seltsi nimi?“ küsis ta edasi.

„Punased sõbrad,“ kostis töömehes.

Selle korra waatas politsei praesident imestledes kõneleja pääle, siis pööris ta ennast selle seltsimehe poole ja küsis: „Tunnetete neid Noor?“

See jahtas, lühas aga juurde, et üksnes nime järele.

„Palju liikmid on sell seltsil?“ küsis jälle Pietri.

„Eigi sada elavad neist Pariisis,“ ütles Spermään, „aga juurem jagu on muudes suuremates linnades.“

„Nimetage mulle mõni neist, ütles president.

„Lion, Bordoo, Luur, Marseille ja Brest,“ kostis Spermään.

„Mis nõuu on sell seltsil?“ küsis Pietri.

„Nemad tahavad wabariiki saada ja keisert Napooleoni trooni päält maha tõugata,“ wastas Spermään.

„Arwasin küll,“ ütles Politsei president tõsiselt. „Aga kuidas tahavad nad seda korda saata?“

Selle korra ei annud Spermään wastust; ta waatas maha ja jäi wait.

„Edasi, edasi!“ ütles politsei president. „On teil meelest ära läinud? Pean ma teie asemel rääkima. Kas punased wennad ei taha, et kõigel ühe tase wara peab olema? On see aga võimalik, nii kaua, kui keiser elab? Ütelge selgeste, selts tahab Napooleoni ära tappa!“

Politsei president waatas naeratades tõhmehe pääle. See aga oli wait, nagu kardats ta ühe sõna läbi oma elu wastu rääkiwat.

„Wõite teie mõnda punase seltsi liiget nimetada?“ küsis president.

Shermään nimetas mitu meest, kelle käest ta hädas abi oli palumas käinud ja kelle nimed sedamaid üles kirjutadi.

„Olite teie ka seltsi liige?“ küsis Pietri jälle.

Shermään jahtas ja lisas siis juurde, et seltsimeeste kõwa süda ja ta oma häda teda neid üles andma on pannud.

„Teil oli siis nõuu keisert ära tappa?“ küsis präsident.

„Kui liist mu pääle oleks langenud, jah,“ vastas mees, „aga ei ma ei oleks enne seda mitte ette võtnud, kui mu naese ja laste eest oleks muretsedud ja tudas ma seltsimehi nüüd tunnen, ei oleks keegi seda täitnud, veel vähem lubanud.“

Politsei präsident jäi seda kuuldes mõtlema, waatas saladuste awaldaja pääle ja ütles: „Teie olete keiserlikule walitsusele suurt hääd teinud. Tahate te oma tunnistust wandega finnitada?“

Shermään mõtles mõne silmapilgu ja ütles siis wärisewa häälega:

„Mul tuleb meelde, et mu tunnistus ühest tüfist õige ei ole olnud.“

Politsei präsident fortsutas fulma ja ütles siis: „Parandage sedamaid.“

„Ma nimetasin Henri Abreet seltsi liikmeks,“ kostis Shermään; „ta ei ela enam; ta on wiimasel ööl maha lastud.“

Pietri kuulas ja ütles siis: Seletage seda selgemine!”

„Henri Abree oli minu sõber,” kõneles töömees edasi. „Kui ma temale omaste häda jutustasin, ütles ta, ma pidada teda ühel kindetaval ettevõtmisel aitama ja mul olla raha küllalt. Ajad on sandid raha puudus suur ja ma lubasin ta soovimist täita.

Nüüd täatas ta mulle, et ta mõnda aastat juba röövimisest elab rikkaid Ameriklasti ja rumalaid Sakslasi oma majasse ahvatleb ja sääli kõik nende käest ära riisub. Selle pääle laska ta neid neile surma ahwardades wanduda, et nad kellelegile sest sõna ei kõnele ja laska neid siis lahti. Abree wiis mind selle pääle oma majasse, mis teine pool Seene jõge on ja jutustas mulle tee pääl, et ta seltsimees juba püüdnud olla. Wõeraste nime kirja Ameerika võeraste majas waadates olla ta leidnud, et üks võeras Nju-Yorkist sinna tulnud, kelle taskud sedamaid tühjendatud pididwad saama.

Hulga aega istusime meie tagumises toas; wiimaks jäi Abree kuulama ja hüüdis: „Aks kääksus, oleme walmis lind on puuri läinud!”

See oli mu esimene kuri töö, isand poliitsei präsident, ja mu süda ei wärisenud mitte wäha selle aja sees, mis me taga waritsesime. Poole tunni pärast ütles Abree mulle: „Nüüd

lähme teda vaatama! Näita oma osavust ja sinu naene on mitmeks nädaliks abi leidnud!"

Meie läksime pikka koda mööda edasi uffe poole, kus me wõerast teadsime olevat. Sala wedruga tegi Abree uffe lahti ja tegi pisut pauksile, et kuulata. Ta magab, ümises ta, pikk tee ja üksi olemine on teda ära wäsitanud.

Nende sõnadega astus ta sisse. Aga kudas oli ta efsinud. Paut käis ja Abree langes otseti maha, mina aga katsusin, et ma plaga gain.

"Kas te mulle seda juttu täna homiku rääkinud ei ole?" küsis präsident ennast ametniku poole pöördes.

"Jah," vastas see.

"Siis saame me taks kärebest ühe hoobiga kätte," ütles politsei präsident. "Kudas näitab, on asi otsas. On teil muidu weel midagi tunnistada?"

"Ei," vastas Shermään.

"Meie saame edasi kõnelema," ütles Pietri. "Wiige, armas Noar, seda meest meie majasse, muretsege ta eest ja siis tulge teie, palun ma, tagasi, mul on teile midagi talitust anda."

Noar jättis Sumalaga, käskis seltsimeest järele tulla ja nüüd läksiwad mõlemad politsei toast wälja.

W i e s p ä ä t ü f f.

Napooleon.

Tüleriide suur lossi kell löi ühelsa, kui salt soldatist feisre akente all paradi pidama haka-
sivad. Keegi waatas ülemelt filmapilguks sol-
datite pääle ja läks siis jälle akna äärest ära.
See oli Napooleon.

Waewalt on kellegi inimese elulugu nenda
kirju olnud kui temal. Onu kuulsa nime pääle
toetas ta kõiki oma ettemõtmisi; selle kuulus
nimi aitas teda trooni pääle ja hoidis teda
hulga aega sääl.

Napooleon III ast peab isäranis seda kiitma,
et ta nõuu, Prantsuse krooni enesele saada,
iialgi meelest minna ei lastnud ja kui ta ast
korra nurja läks, ikka uueste selle kordasaatmise
pääle mõtles. Kõige esmalt tegi ta katses selle
aegest riigi walitsust ümber lükata, mis pärast
teda aga torni pandi. Waewalt oli ta lahti
saanud, kui ta Sakjamaalt Straasburgi oma
kätte kiskuda tahtis. Weel elasivad palju oh-
witsera, kes Napooleon I. all sõdinud oliwad,
teda nad wäga auustasivad. Kui mitte wäi-
kest wiga ei oleks tehtud, oleks Napooleon pea-
aegu Straasburgi ära mõtta mõinud. Napoo-
leon sattus riigi walitsuse kätte ja sai Amee-
rika maale saadetud.

Prints aga ei jäänud ometi weel mitte rahule. Juba 1840 sippus ta Bulonje kallale. Aga ka siin ei õnnistanud ta asi. Teda pandi elu ajaks Hammi kindlusesse kinni. Kõik need nurja läinud juhtumised tegiwad seda, et rahwas teda peaaegu narriks pidama hakkas ja kui St. Heleena saarelt Napooleon esimese põrm suure õiskamisega Pariisi wiidi, ei mõtelnud teegi enam Hammi wangi pääle.

Hammi kindlus oli ometi enam mõne kindla lossi sarnane. Napooleonile anti suurt auu siin kindluses; wahid teretasiwad teda iga kord suurema mehe wiisi, kui ta tohter Rõnnooga jalutama läks. Kindluse walitseja lubas temale kõik, mis ta palus, kui see just sääduse järele keeltud ei olnud. Iga homiku ja õhtu läis kindluse walitseja tema juures ja küsis tema soowimisi.

Tüki aega oli wang sell kombel Hammis elanud. Pääw läks pääwa pääle mööda, aga ikka weel ei tulnud mäsksamist riigi walitsuse wastu, mis ta nii wäga ootas. Wiimaks tundines ta oodates ära. Ta kirjutas kuningale.

„Siir kõik minu lootused on hauda kantud. Minu ainuke soowimine on weel see, et ma iga päises elus tööga teistele inimestele kasuks wõiks olla. Andke mulle wabadust, tõrgus; päästke mind wangi põlwe igawusest lahti ja ma tõutan teile, et ma iialgi enam

jalaga Brantsuse pinnale ei astu; alati taban ma tänuga teie pääle mõtelda."

Kuningas Lui Fiilip saatis firja selle tähendusega tagasi: „Et prints sagedaste sõna murdnud, ei ioõi ta juttu uskuda; ta katsugu ennast selle mõttega harjutada, et ta elu Hammis lõpetab."

See andis wangile kindlat põgenemise mõtet, mis üle ta sõbra Konnooga nõuu pidas.

Et kindlust ehitadi ja müürišepad alati wäljast sisse tulimad, oli wäraw alati lahti. Waner sai põgenemise tarwis walmis tellitud, selle pääle õlest titt tehtud ja see müürišepa riietega ühes kindlusesse wiidud.

Hommiku jõudis kätte. Konnoo pani õle tite woodi ja Napooleon enesele müürišepa riided selga. Ta jättis Jumalaga ja läks õue, kus müürišepade lauad olimad. Meist tõstis ta mõne õla pääle, nii et ta nägu poolest saadik faetud oli. Sell kombel läks ta müürišepadest mööda; keegi ei aimanud, et seesugune šopaste riietega töömees prints pidi olema. Šnneliult jõudis ta wärawa juurde.

„Kuhu nüüd?" küsis wärawa waht.

„Sinna," tõstis põgeneja wõera häälega.

Rahulikult lasti teda läbi minna. Kui wärawa waht teda enam ei näinud, wiskas ta lauad maha ja ruttas nüüd sinna, kus hobused teda ootasimad.

„Kuule sõber,“ ütles ta kutsarile, „wõid sa mind enne õhtut üle Belgia piire wiia?“

Kutsar tõstis õlasid.

„Ka mitte 1000 franki eest?“ küsis Napooleon.

„Meie peame katset tegema,“ kostis mees.

Napooleon astus selle pääle wanfressse ja nüüd sõideti edasi, nii et rattad tõusiwad. Enne kui looja läks, jõuti juba Belgia piirele. Napooleon andis kutsarile tuhat franki ja tõttas lähemasse sadamasse, kus aurulaew walmis oli Inglise maale minema. Mõni tund hiljem oli ta juba Inglise pinnal.

Kudas läks aga wahel ajal lugu Hammi kindluses? Kui walitseja homiku printsi juurde tuli, läks tohter Konnoo temale kotta wastu.

„Kudas käib printsi käsi?“ küsis ta, sest Napooleon oli ennast mõnda pääwa juba haige ütelnud olemat.

„Tal on väga rahutu öö olnud,“ ütles tohter, „ta on praegu alles magama jäänud ja see oleks väga hää, kui me teda ei segaks.“

Kawalus läks lorda. Kindluse walitseja tuli alles õhtu tagasi. Waewalt oli ta sisse astunud, kui Konnoo teda iga pääwast wiisi wastu wõttis, sest prints pidi juba üle piire olema.

„Ma annan teile, isand kuberner täada, et prints kindlusest ära läinud on,“ ütles arst.

Suur oli kindluse valitseja kohkumine. Ta tormas välja ja saatis hulga sõjamehi põgenejat otsima, aga kõik tulivad tühjalts tagasi.

Kaks aastat pärast seda, kui Napoleoni Hammist ära oli põgenenud, läks ta Brantsuse maale jälle tagasi. 1848 aasta mässamine oli kuninga Lui Fiilipi ära ajanud ja nüüd sai Napoleon seda, mis ta ammu igatses se on: Brantsuse krooni.

Pikkamisi käis Napoleon ülemal nimetatud homikul toas edasi, tagasi. Ta otsaesise pääl olivad mure pilved ja kõik ta olek näitas, kui teeks midagi teda rahutumaks.

Mitu korda oli ta toas juba edasi tagasi käinud, kui toapoisid sisse astus ja kuulutas, et marshall Niil keisregale kofku saada soovida. Warsti läks uus lahti ja marshall astus tere tades sisse.

„Wäga häa, et teie tulite,“ ütles Napoleon, istus ilusa tooli pääle maha ja laskis marshalli enese ette istuda mis ta sedamaid sündis.

„Telegraph on mulle väga rahutumaid sõnumid toonud, ütles keiser natukesel aja pärast.

„Kas sõjast, siir?“ küsis marshall.

„Jah,“ kostis Napoleon. „Preislased olla Austrialasi Rönigretsi ligidal suutumaks lõõnud.“

"See ei wõi olla," ütles Niil kahwatades, "kas meie alles eila ei kuulnud, et tõik Preisi wõidu sõnumid wale olla."

"On ometi tõsi, kostis Napooleon tõsiselt, "täna kuulutatakse seda selgeste."

"Siis on Austria lased väga wäha pääle Magenta ja Solferiino lahingi õppinud," ütles Niil.

"Preislased ometi seda rohkem. Ma ei wõi seda siiski mitte päält maadata, et need Preislased liig wägewaks lähawad. Nad tunnewad minu rahwast, kes siia maale endid weel minu endiste wõitude üle rõõmustanud on. Nüüd tulewad aga Preislased oma wõitudega wahela ja ma kardan, et Pariislaste kannatus ära lõpeb. Kats nõuu jääwad mulle weel üle. Ma lasen olgu kas Preislased rahulikult edasi tungida, lootes, et Austria maa wiimast jõudu kofku wõtab ja neid wiimaks ometi mehiste lööb, ja mõlemad selle läbi oma rammu wähendawad ehk wõitjat sedamaid seisma jääda ja kassin rahu teha."

"Wiimane nõuu ei läha forda," ütles marshall, "sest siis sattute teie Wene maaga kofku. Kui Preislased wõitu saawad ja suuri maa tüffa enestele päriwad, siis wõite teie Lufsemburgi ja Belgia maad enestele nõuda."

Keiser nifutas pääd, "See on hää nõuu," ütles ta. "Aga wõib meie sõja wägi, kui ehk

Preislastega sõda peaks tulema, ka tubliste wastu panna.

„Wäga hästi!“ hüüdis Niil waimustusega, „sest meil on sõjamehi ühte koku umbes miljon.“

„See on häa, armas Niil,“ ütles keiser. „Ma tahan weel tüki aega waadata ja kui Preislased uhkels peaksiwad minema, hoian ma Austria poole. Meie peame Prantsuse maad suurendada püüdma, aga mitte Belgia, waid Saksa maaga. Kui meie Belgia maa kallale kipuks, rikuks meie oma asja Inglise-tega ära; nõuame meie aga pahemat Keini jõe kallast, siis on meil üksi Preislastega tegemist; Austria ja palju Saksa würsta hoiawad meie poole.“

Selle pääle tõusis marshall Niil püsti, jättis Sumalaga ja ruttas ukselt wälja, Napoleoni aga kõlistas kelle ja kästis politsei meistert Pietrit enese juurde tulla.

Kuues päätükk.

Tähtjas nõun.

„Teie olete uue mässamise jälgele saanud, armas präsident;“ ütles Napoleoni politsei ülemale.

Pietri istus teise soowimise pääle teise wastu tooli pääle maha ja kõneles siis mööda läinud öö juhtumisi. „Punaste wendade“ nime nimetades lõi Napooleoni nagu pillawalt naeratama. Präsident mõistis aga asja nenda tõsiselt ette maalida, et Napooleoni kulm wiimaks koguni kortsu läks.

„Selts kipub teie elu kallale,“ ütles Pietri, „ja ka mõni wälja maa mees on nende nõuus.“

„Mis tahate teie aga nüüd teha?“ küsis teise.

„Ma tahan teile väga tähtsa nõuu teada anda,“ ütles Pietri. „Saladuste wäljarääkija on täieste meie wõimuse all. Meie wõime kõiki mässajaid wangi wõtta ehk neile ka aega anda, et nad oma nõuu korda saata katsuwad.“

„Wiimane on parem,“ ütles Napoleon, „ma ei tahaks mitte kära tõsta lasta.“

„Siis peame meie mässajate ette wõtmist nende wastu tahtmist korda saata katsuma,“ kostis politsei präsident,

„Üksna õige,“ wastas teise.

„Ma tahan kedagi oma meestest seltsi lasta sisse astuda,“ kõneles Pietri edasi, „ja see peab meile teada andma, mis nõuu mässajad peawad.“

„Mis on aga üle pää teie nõuu,“ küsis teise.

Meie laseme teie kallale tungida ja võtame siis punased wennad wangi," ütles politsei präsident.

"Ma ei saa sest aru," ütles keiser wahela.

"Saladuste wäljarääfija on täieste meie wõimuse all," kõneles politsei minister edasi, "ta on waene mehike, teda iga asja pääle tarwitada wõib. Ma tahan asja nii kaugele ajada, et ta sell ajal, kui rahwast uulitsate pääl teid waatamas palju koos on, teie elu kallale kipub. Sell wiisil wõime meie tema abimehi „punasid wendi," kinni wõita.

"See nõuu on mõnus," ütles keiser, "sest saab Pariisi rahwale jälle kõneleda. Aga mu retsege selle eest, et werd ära walatud ei saa."

"Küll ma kõik nenda toimetan, et minuga rahul ollakse," kostis Pietri.

Selle pääle läks politsei präsident keisre juurest ära politsei majasse tagasi, kus Noar teda juba ootas. Mõne sõnaga oli ta temale kõik juba jutustanud ja temale lasku annud, et ta ennast punaste wendade seltsi üles wõtta laseks.

"Teate teie aga, kudas teie sinna seltsi saate?" küsis Pietri.

"Ma arwan et see mul liig raske ei ole," kostis Noar.

"Olge ette waatlik," ütles präsident, "seesuguses seltsis ei wõi inimene julge olla."

Noar naeratas ja nättas mitme sõjariista pääle, mis ta põue taskus varjul olivad.

Selle pääle jättis Noar Sumalaga ja läks wälja. Umbes tunni aja pärast oli ta ennast nenda ümber muutnud, et keegi seda ülesda ei wõinud, et ta politsei ametnik Noar on. Nagu igapäini töömees sammus ta uulitsat mööda edasi. Ta teadis väga hästi selle maja, kus punased wennad koos käiswad; ka oli ta Shermääni nende jala märki enesele täada anda lastnud.

Ligidal kõrtsis wiitis ta aega õhtuni ära. Kord korralt tuli ikka rohlem inimesi sinna, kes pikjade laudade äärde istusiwad ja jooma hakasiwad. Suurem jagu oli alamat sugu rahwas, aga Noar sai pea aru, et ka mässajaid nende seas oli, kes hakatuse tundi ootasiwad.

„Noo, wennahe, mispärast tuled ja siia? küsis sell silmapilgul keegi.

Ta pööris ümber ja nägi nüüd ühe töömehe, kelle nägu just üsna õiglane ei näidand olemat. Noar kutsus töömeest, kes temale täieste tundmata oli, enesega ligi jooma ja pea olivad mõlemad nagu wennad.

„Kus sa töös käid?“ küsis mõeras.

Noar nimetas ühe wabriku, kus sõjariistu walmistadi.

„Sind wõime meie tarwitada,“ ütles mõe-

ras, kes ennast Keenardiks nimetas. „Mis
ja armad Napooleonist!“

„Ma wihtan teda,“ kostis Noar.

„Wäga häa pojuse!“ kostis töömees. „Kui
ja minuga täna õhtu ligi tahad tulla, siis
wiin ma sind kuskile seltsi, kes tulewikus väga
palju hääd riigile teha tahab.“

„Kõõmuga,“ wastas Noar, „aga mul on
täna õhtu wäha aega. Jäägu see parem teiseks
korraks.“

See pool wastupanemine aitas kaunis
rohkestele.

„Mis see teeb, sinu naene wõib oodata,“
ütles ta.

Noar nimetas weel üht ja teist talistust
ja lubas siis wiimate ometi täna õhtu ligi
minna.

„Sa oled alles wõeras, wenna,“ ütles
Keenard, „aga küll sa hiljem kõiki meie nõuu-
sid kuulda saad.“

„Ma arwan neid juba o'alt teadwat,“ kos-
tis Noar, „ja ma pean sulle tunnistama, et
nad väga mu meele järel on. Ammu juba
mõtlen ma, et kõigel ühe tase wara peaks olema,
aga nii kaua kui see pagana Napooleon walit-
seb, ei olle selle pääle mõteldagi.“

„Sa oled tõeste õigete jälgete päät, wen-
nake,“ naeris Keenard. „Sa olid siia maale
üks meie seas, ilma et meie oletšime teadnud.“

Tule minuga ligi, aeg on käes, mil punased sõbrad kogu tulevad."

Noar oli rõõmus, et nõuu nii ruttu korda oli läinud ja ruttas Keenardi soovimist täitma. Nad läksivad üle uulitsa sinna majasse, kus tudas Noar Shermääni käest kuulnud, punased wennad iga nädala korra koos käisivad.

See oli kaunis pime maja, kus läbi mitme käigu mindi. Viimaks jõuti maa aluse tupp, kus ligi kakskümmend mässajat juba koos olivad. Keenard wiis uue wenna seltsi präsidenti ette, kes walge habemega wana mees oli. See waatas tüki aega üksi filmil uue wenna pääle ja andis temale siis tät. „Selle kuu sees ei mõta meie enam liikmid wastu," ütles ta, „aga sul on ometi luba, et sa üleüldisi nõuu pidamisi kuulata mõid. Meie tahame pea järelle kuulata, tudas sa siia maale oled elanud."

Weerand tunni pärast kuulutas präsident walju häälega, et nõuu pidamine algab ja käskis igameest istuda. Kui see sündinud oli, ütles ta: „Wend Keenard on meile uue liikme juurde toonud. Ta tõusku püsti ja astuga wälja."

Noar täitis käsku. „Mis on teie nimi, sõber?" küsis präsident.

„Wiktor Noar," kostis siisse toodud mõeras.

Noar?" ümises präsident. „Kas mitte üks selle nimeline politsei ametnik ei ole?"

„Üks väga kardetaw mees!" hüüdis teegi.

„Jah," vastas uus wend kindla häälega, ma tunnen teda selmi ja wihtan teda kõigest südamest."

„Olete teie temaga sugulane?" küsis präsident.

„Jah," kostis Noar. „Ta on hulga päritud wara minu käest ära petnud ja selle pärast olen ma temale surma wandunud."

„See on hää, sõber," ütles präsident. „Reenard ja Shüsjiö, teie peate 14 päewaga sest mehest selgemat täädust muretsema ja seda wandega tõendama."

See peab sündima," wastasiwad mõlemad wennad.

„Nüüd wõtame seltsi asju käsile," ütles präsident. „Mul on wendadele kurw sõnum teada anda. Meie liige Henri Abree ei ole enam meie seas. Teda leiti mõne päewa eest maha lastud olewat. Et politsei teda maha matta lastis, ei wõinud meie temale wiimast auu anda.

Teine asi on kõnelemine treija Shermääni pärast. Ta oli 8 päewa eest minu juures ja palus abi. Tema perekond olla suures hädas ja pidada nälga surema. Kes waest wenda

aidata võib, ärgu wiivitagu sellega aega; ohwre last seisab uufe tõrmas."

Wõtame nüüd seest poolsid asju ette. Ma olen kirja meie wenna lauliku Wiktor Huugo käest saanud, kes isamaalt kaugel elab."

Nende sõnadega wõttis präsident kirja wälja ja luges:

"Sniimlikud wennad, pea tuleb suur otsuse tund, pea maailma wabaduse pääw kätte! Suba hakab ilm walgeks minema, 1793 aasta loit jõuab kätte, kõik maailma rahwas peawad wennad, kõik üks süda, ühed mõtted olema. Ma loodan, et ma teid pea näha ja teiega rõõmu tunda wõin. Wõtke siiski oma esiwanematest, kes mööda läinud aasta saja lõpul elasid, õpetust. Ürge ilma asjata werd ära walage, hoidke oma käd puhtad."

"See on kuulsa lauliku kiri ja temale on oma jagu õigust. Paras aeg on kätte jõudnud. Preislased on, täieliku wõidu saanud ja see on meie walitsejal offits silmas. Oleks teie seda näinud, kuidas nüüd kõik Tüleriides ametis on! Mat Mahoon, Lõ Bõf, Miil, Rangrobäär ja Basään jooksiwad nenda, et jalad wälkusiwad. Sõja tarwiduse kallal tehakse ilma wahet pidamata tööd."

"Otsa rõhujale:" hüüdsiwad mitmed, kui präsident wait jäi.

„Wait sõbrad, ärge liiga rutake!“ ütles präsident: „On kellegil ehk mõnda tääda anda, mis kõikesse puudub?“

„Teab keegi, mis politsei rebane Pietri täna homiku Napooleoni juures käis?“ küsis Keenard. „Ma nägin teda tõsi nāuga wälja tulewat.“

Kõik jäiwad wait. Wiimaks alustas üks juttu.

„Ma arwan seda teadwat,“ ütles ta, „üks meie seltsi sõber kes telegrahwi pääl on, kõneles mulle, et mitmesse suuremasse linna telegrahweeritud olla, et säääl punaste wendade sala seltsi järele peaks kuulatama.“

Kõik tõstsiwad imestlemise hüüdmist.

„Meie ei wõi kaua enam tööta seista,“ ütles kõneleja. „Paras aeg on käes ja fui asi korda lähab, oleme wõitnud.“

„Tõsi tõsi!“ hüüdsiwad koosolejad.

„Pidage, wennad,“ kostis präsident, „ärge liia rutu läbi asja hukka ajaga. Wõib olla, et keiser Preislastega sõdima hakab, selle wastu aga ma teda mitte ei arma saawat. Rautad lahing annab ohjad korraka meie kätte. Dotame selle pärast parem, mis tulewik toob.“

„Kas meie kaua küll juba oodanud ei ole!“ hüüdis üks.

„Tõsi tõsi!“ hüüdsiwad mitmed hääled läbi segamine.

„Mõtelge, sõbrad,“ ütles präsident, „et meie selle üle mitte kõnelema ei pea, sest mõned mõerad on ju meie hulgas.“

„Kad peavad wälja minema!“ hüüdsiwad mitmed.

„Ma nõuan, et kõik, keda liikmeks weel wastu ei ole mõetud, toast wälja lähawad,“ ütles präsident.

Mitu meest tõusiwad püsti ja läksiwad wälja. Noar oleks küll hää meelega jäänud, aga ta nägi ära, et see mõimalik ei olnud: Nii pea kui ta aru sai, et keegi teda tähele ei pannud, ruttas ta politsei präsidendi Pietri juurde temale nähtud ja kuultud lugu täada andma.

Seitsmes p ä ä t ü k k.

Kawal ettewõtmine.

„Ma tänan teid, armas Noar,“ ütles politsei präsident, kui ametnik temale kõik punasest wendadest oli jutustanud. „Teie olete wahwa ja julge olnud, mis keiser tasumata ei jäta. Soowite teie midagi? Tahate teie ordeni, ehk mõnda muud?“

„Ma tegin mis mu kohus,“ wastas ametnik. „Kui ma midagi soowima peaks, siis

oleks see see, ei waest Shermääni, tubliste peats aidatama.

Politsei präsident näris mokka. Noari was-tupanemine ei olnud sugugi ta meele pärast, sest et ta oma wäikese waewa eest enesele kõik rohkestest tasuda oli lasknud.

„Saame näha,“ ütles ta natukesel aja pärast, „aga kuulge nüüd esmalt minu nõuu. Teie peate asja nenda kaugele ajama, et Shermään muidu päält näha ja mitte tõsiselt teise elu kallale ripub ja temale kõnelema, et, kui ta osaw on, ta endist süüd andeks ja päälegi häd maksu saab.“

„Kas teie ei võiks mulle seda nõuu natuke selgem kõnelema?“ küsis Noar.

Pietri naeratas ja jutustas siis pikemalt. „Meie peame mässajaid lõksu saatma,“ ütles ta. „Nende nimed on teada, ometi ei tohi meie neid, ilma et meil kindlat tunnistust oleks, wangi võtta, kui meie palju kära teha ei taha. Mässajate nõuu on teise elu kallale rippuda. Hää küll, lähme meie neile ette. Teie järelwaatamise all võib Shermään kui teise teatressse läheda. Napoleoni lasta. Teie võtate sedamaid lastja kinni, toote teda nii pea kui võimalik ära ja jätate kõik muud teiste hooleks.“

„Mis peab aga mõrtsukast saama?“ küsis Noar.

„Meie anname hiljem õiguse asemel armu ja teeme sellega seda, et rahvas meie poole hoidma hakab, ütles Pietri. „Shermään võib oma perekonnaga Alshiiria maale wälja rändada ja säääl tasumist oodata.

Noar lubas sedamaid selle nõuu kordasaatmise wastu walmistama hakata.

„Ülehoome sõidab keiser teatressse ja siis on paras aeg,“ kõneles Pietri edasi. „Walmistage Shermääni selle wastu ja andke temale tääda, kudas ta seda kordasaatma peab.“

Noar jättis Jumalaga ja läks Shermääni juurde, keda ifka weel finni peeti. Loppa astudes tuli Shermään temale wastu ja hakkas temaga kohe lahtilaskmisest kõnelema.

„Pea saate teie jälle wabaks,“ kostis Noar, „ja saate pääle selle ka weel tasumist. Teie naese ja laste eest on ülepää riigi poolest hoolt kantud.“

Nüüd jutustas Noar Shermäänile ettenõutud nõuu ja küsis, kas ta selle kordasaatmist enese pääle wõtta tahab.

„Sialgi,“ kostis Shermään.

„Siis ei wõi ma midagi parata,“ ütles ametnik külmalt. „Teie pääle on kaebatud, et teie rööwimas olete käinud, mis teie ka isi juba tunnistanud olete. Teate te, et see tunnistus teid Kaledoonia maale saadab?“

Shermään lastis pääd norfu.

„Kui me teid ka lahti laseks, kas siis punased mennad teid taga ei kiisaks?“

Wärin läis üle Shermääni leha. „Mis sünnib aga nendega siis, kui neid wangi wõetakse?“ küsis ta.

„Neid saadetakse Kaledoonia maale,“ ütles Noar. „Kas te tahate mu tahtmist täita või mitte?“

„Ma tahan,“ kostis Shermään.

„See on teile õnneks,“ ütles Noar, andis wangile kät ja läks uksest välja.

K a h e l l a s p ä ä t ü k k .

Nõuu kordasaatmine.

Õhtu oli kätte jõudnud. Praegu oli päike Atlantia mere sülle heitnud ja punased kriipsud taewa all tähendasivad, et ta veel kaugel ei olnud. Terwe Pariis oli jalul. Kena õhtu pärast olivad kõik kohad väga rohkesti inimesti täis.

Korraga kuulti ütlewat: „Keiser lähab täna õhtu teatresse. Sedamaid hakas rahwas mitmed uulitsat mööda Tüleriide poole minema. Siin ja seal tõusis rahwa seas tüli. Pool joobnud töömehed sõimasivad ja julgesivad mõnes kohas politsei ametnikka koguni narrida. Need ei pannud siiski waitsest asjast

tähele ja üksi säääl, kus rahmas kelmide nõusse heitis, läksiwad nad wahale. Suure kärmusega mõeti kallale tungijad kinni ja wiidi wangi, kus neil aega küll oli järele mõtlemata teu üle mõelda.

Rahwast oli juba väga rohkestest Tüleriide juurde koku tulnud. Korraga ööbdi: „Keiser tuleb!“ „Vive l'empereur!“ (Elagu keiser) kisas rahmas. Rahkeste teretas Napoleon rahwast, kes teda kaua aega nõnda rõõmsa ei näinud olemat ja sellepärast oli Pariislaste õiskamine seda suurem. „Vive l'empereur!“ läks ühest uulitsast teise edasi ja kostis laugelt majadest wastu.

Üksnes siin ja säääl läksiwad mitmed sõnalausumata mööda ja tõmmasiwad taskus käsi rusikasse. Politsei ametnikud nägiwad sagedaste seda, läksiwad tüki maad järele ja jäiwad siis alles seisma, kui seesugune rahwa jekka ära kadus.

Müüd pööris keisre tõld Risheljõ uulitsasse. Kõik jalgteed olivad rahwast puupüsti täis.

„Lähab Prantsuse keiser siit mööda?“ küsis üks uhke isand, kes wäljamaa mees näitas olemat, kabe mehe käest kes keisert näitawad ootawat.

Üks neist waatas mõeramaa mehe pääle ja ütles: „Ma arwan.“ Selle lühikese wastusega arwas ta mõerast rahule jääwat; see

aga tegi, nagu leiaks ta wana tuttavat ja hüüdis: „Kas teie mind enam ei tunne. Mina olen William Allan, kes minema nädala teile rõõwliste pesa üles andis.“

Noar pidi peaagu wanduma hakama, sest mõeras tahtis kõik ta nõuu tühjaks teha. Ta katsus, et ta seltsimehega Ameriklasest eemale sai.

Shermään oli väga lahwatanud. Mitu korda waatas ta sija ja sinna, nagu kardaks ta, et ta mõnda endist seltsimeest näeks.

Korraga käis värin üle ta keha. Tema ligidal seisis Henri Abree noor seltsimees, kes, nagu kõik teised, keisert ootawat näitas. Shaboo ei olnud teda wist mitte näinud, sest ta seisis käed püksi taskus ja wahtis sinna poole, kust keiser tuli.

„Mis teil wiga on?“ küsis Noar, kui ta nägi, et seltsimees wärises.

„Midagi, isand,“ kostis Shermään ja katsus meelt kindlaks panna.

Nüüd jõudis keisre tõld juba üsna ligidale. „Vive l'empereur!“ hüüdsiwad rahwas hulgan. Ikka veel teretas keiser, aga seda mõis näha, et see kohus temal pika tee pääl juba igawaks läks. Mis mõis ta küll sell filmapilgul mõtelda! See uulits oli käes, kus teda pidi lastama ja tema kroon mitmeks aasataks selle läbi päha kindlaks tehtama! Kudas õistab rahwas, kui ma selle paugu järele püsti

tõusen ja hüüan, et mul midagi wiga ei ole! mõtles ta. Rudas armab rahwas, et mind Sumalast tõeste Prantsuse walitsejaks pandud on! Ja weel siis, kui ma mässajatele õiguse asemel armu annan, ludas imestleb siis rahwas mu suurt meelt!

Seesuguste mõtetega mõis Napooleon sinna koha poole sõita, kus Pietri nõuu pääle teda lastama pidi. Rahwas kisendas „Vive l'empereur!“ waljem kui muidu. Nüüd on paras aeg, mõtles Noar ja lükkas Shermääni külge. See tahtis praegu püstoli wälja tõmmata ja keisert lasta, kui korraga wali hää! hüüdis: „Appi, politsei, appi!“ Noar waatas sinna poole, kust hüüdmine tuli ja see, mis ta nägi, pani teda kahwatama. Ameriklane oli Shaboo kraest kinni mõtnud, sest et see teda rõõw-
lite majasse oli ahwatlenud.

„See on rõõwel, mõrtsukas, aidake hääd inimesed!“ hüüdis William Allan. Suur segadus tõusis, sest pois katsus ennast lahti päästa. „Stand politsei ametnik, hüüdis reisija, „siin on see kelm, kes mind pettis!“

Noar hoidis suure waewaga wandumist tagasi ja läks sinna, keisre tõld aga sõitis mööda, Shermään unustas ära lasta ja asjast ei tulnud midagi wälja. Noar waatas wihaselt Ameeriklase pääle, ja wiis Shaboo ära. Napooleon aga sõitis teatre poole; sügawas mõttes astus ta sisse; küll teretadi teda nii

mitmest küljest, aga ta ei vastanud sell õhtul enam midagi. Mitmed armastasid sedamaid seda wist sest tulewat, et Napoleon Euroopa asjadega rahul ei ole. Noar wiis Shaboo wangitorni ja läks siis politsei presidendi juurde.

„Ast on tühja läinud, ma woin seda juba teie näust näha,“ ütles Pietri ja ta kulm läks kortsu.

„Juba tahtis Shermään lasta,“ wastas Noar, „kui mu ligidal neetud Ameriklane Allan endist Shermääni seltsimeest Shaboot leidis. Hull mõeras kargas ta kallale; seda nähes unustas Shermään lasta ja tõld sõitis mööda.“

„Eh leiame meie edespidi parajat aega,“ ütles Pietri, mis pääle ta Noari ära minna laskis.

Teise hommiku wara ruttas politsei president teise juurde.

„No, armas präsident,“ ütles Napoleon, „kudas on lugu teie nõuuga?“

Pietri ei olnud itaigi nenda alandlik olnud. Ta kõneles mõne sõnaga, mill kumbel asi nurja läinud ja lubas selle eest hoolt kanda, et teise korda lugu paremine lähäb.

„Meie wõime nüüd ilma selleta ka walmis saada,“ ütles Napoleon. Meie walmistame salaja sõja wastu ja nõuame pea Preislaste käest pahemat Reini jõe kallast ja Lufsemburgi.

Sõda ehk need maad saavad Prantslaste auu ahnust waigistama."

Politsei präsident kummardas ja läks ära. Preisi maa aga ei wõtnud Napooleoni nõudmisi sugugi kuulda lõi Prantslasti 1870 sõjas täieste ja tegi Napooleoni walitsusele otsa.

Ameriklane William Allan läks pea isa maale tagasi. Shaboole ja Shermäänile anti armu. Sala selts ei teinud hakatuses midagi, alles 1871 saiwad ta liikmed lühikeseks ajaks Pariisi peremeheks.

